

Hebrew Corner by Professor Edna Aphek

In this column, Yavneh Hebrew consultant, Professor Edna Aphek shares origins of Hanukkah related words, such as Hanukkiyah (Hanukkah menorah), a word coined in the late 19th century by Hemdah Ben Yehudah (second wife of Eliezer Ben Yehudah, who is credited with the revival of Hebrew as a modern language). The word Sufganiyah (Hanukkah donut) comes from the same Greek root as the word sponge - a reference to the absorption of oil in the dough. Dreidel was originally referred to as a "Kirkar" by Israel's poet laureate, Haim Nahman Bialik. According to one source, the word "sevivon" for dreidel was coined by the son of Eliezer Ben Yehudah when he was 5 years of age. The column closes with a link to a vintage Hebrew song about a sufganiyah.

על חנוכיות, סופגניות וסביבונים

1. חנוכיה

בשבוע הבא אנחנו חוגגים את חג החנוכה מדליקים נרות שאותם נועצים בחנוכיה.

מה מקור השם חנוכיה?

את השם חנוכיה הכניסה ללשוננו חמדה בן יהודה, אשתו השנייה של אליעזר בן יהודה.

המושג חנוכיה הופיע לראשונה בעיתון הצבי ב-1897. וכך כתבה חמדה:

: "ו**חנוכיה** של זהב נוצצת ומזהרת היתה תלויה באמצע הסלון הגדול והגבוה". על המילה חנוכיה לגלג משה יהודה לייב ליליינבלום (1843-1910), סופר ומראשי תנועת חובבי ציון ברוסיה, ואמר שאין לחנוכיה ולפועל חנך כל קשר.¹

קודם לכן נהגו לקרוא לחנוכיה – מנורה או מנורת החנוכה.

2. סופגניה

חג חנוכה בלי סופגניה איננו חג...

את השם סופגניה העניק דויד ילין למאכל הבצקי, המתוק והמטוגן הזה.

ומדוע? משום שהמאכל הזה ספוג בשמן.

מקור המילה סופגניה הוא מהיוונית "ספונגוס" שמובנה ספוג.

[אגב, זהו גם מקור הספוג'ה שענינה בסמרטוט הסופג מים כדי לנקות את הרצפה]

3. והסביבון?

בשירו המפורסם לכבוד החנוכה" קורא ביאליק לסביבון "כרכר":

¹ <https://hadarperry.wordpress.com/2016/12/03/%D7%9E%D7%A7%D7%95%D7%A8-%D7%94%D7%A9%D7%9D-%D7%97%D7%A0%D7%95%D7%9B%D7%99%D7%99%D7%94/>

"מורי הביא פֶּרֶךְ לִי בְּעֶפְרַת יְצוּקָה — יוֹדְעִים אִתָּם לְכָבוֹד מִי? לְכָבוֹד הַחֲנֻכָּה!"

אף על פי שביאליק לא התנגד לגרסה המקובלת יותר של שירו, שבה פֶּרֶךְ מוחלף בְּסִיבּוֹן.²

אז מי המציא את המילה "סביבון" שכולנו מכירים? איתמר בן אב"י, בנו בכורו של אליעזר בן יהודה טען שהוא המציא את המילה כשהיה בן חמש.

לעומת זאת טען דוד ישעיהו זילברבוש שהוא הוא המציא את המושג סביבון כפי שפרסם ב-1897 ב"הצפירה".³

יהיה הממציא אשר יהיה, אנחנו נמשיך לשחק בסביבון במהלך חג החנוכה, להדליק נרות בחנוכה ולאכול סופגניות מטוגנות בשמן.

ונסיים בשיר:

סו סופגניה

<https://www.youtube.com/watch?v=liHxTGiRGD0>

² <https://www.haaretz.co.il/magazine/the-edge/mehasafa/.premium-1.2794666>

³ שם, שם